

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ในยุคก่อนพุทธศักราชนั้น ครั้งที่พระสิทธัตถะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ทรงพิจารณาว่าธรรมะที่ตรัสรู้ เป็นของละเอียดสุขุมกัมภีรภาพ ผู้อื่นรู้ตามเห็นตามได้ยาก ไม่คิดที่จะทรงแสดงแก่ผู้อื่นแต่อาศัยพระมหากรุณาธิคุณ จึงได้ตกลงพระทัยที่จะสั่งสอนธรรมะแก่เวไนยสัตว์ กล่าวตามนัยบุคลาธิษฐานว่า ท้าวสหัมบดีพรหมอาราธนาให้พระองค์ทรงแสดงธรรม จึงมีธรรมเนียมอาราธนาธรรมขึ้นต้นว่า พุทฺธมา จ โลกาธิปติ สหมฺปติ กตถุชฺชิตี อนชิวโร อยาจถ ฯลฯ โดยทรงเปรียบเทียบเวไนยสัตว์กับดอกบัวสี่เหล่า ดอกที่ขึ้นพื้นน้ำแล้วเมื่อได้รับแสงอาทิตย์ก็พร้อมที่จะบาน ดอกที่อยู่ปรุมน้ำจะบานในวันรุ่ง ดอกที่อยู่ใต้น้ำจะบานในโอกาสต่อไป ดอกที่อยู่ในโคลนตมย่อมตกเป็นเหยื่อของปลาและเต่า มนุษย์ก็เหมือนกัน บางพวกมีสติปัญญาดี ย่อมรู้ธรรมที่ทรงแสดงได้ทันที บางพวกต้องอบรมสั่งสอนเล็กน้อย บางพวกต้องอบรมพราเสอนเป็นเวลานาน จึงรู้ตามเห็นตามได้ บางพวกไม่สามารถสอนให้รู้ตามได้ เหมือนดอกบัวอยู่ในโคลนตม ย่อมที่จะตกเป็นเหยื่อของปลา และเต่า เมื่อทรงดำริได้อย่างนี้ ก็ตกลงพระทัยที่จะประกาศสังฆธรรม ทรงคิดถึงอาหารคาวและ อุทกคาวส เจ้าลัทธิตที่พระองค์เคยศึกษาว่าเป็นผู้มีกิเลสน้อย มีสติปัญญา สามารถรู้ตามได้ หากได้ฟังธรรม แต่ท่านทั้งสองมรณะไปก่อนแล้ว ก็ทรงคิดถึงปัญจวัคคีย์ ซึ่งเคยอุปฐากพระองค์เมื่อทรงบำเพ็ญ ทุกระกิริยา และพากันหลีกไปเมื่อทรงเปลี่ยนมาบำเพ็ญเพียรทางจิต (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2539 : 60)

พระพุทธองค์ได้เสด็จไปหาปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี และในวันเพ็ญเดือน 8 ปีที่ทรงตรัสรู้ได้แสดง ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร อันเป็น พระปฐมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ทรงกล่าวถึงทางอันเป็นที่สุดสองอย่างว่าบรรพชิตไม่ควรเสพ คือ กามสุขัลลิกานุโยค การหมกมุ่นแสวงหาความสุขทางกามและอตตกิลมถานุโยค การประพฤติทรमानกายให้ได้รับทุกข์ยากว่าไม่ใช่ทางทำให้บุคคลพ้นทุกข์ แต่มีขณิมาปฏิบัติทางสายกลางเป็นทางทำให้บุคคลเป็นพระอริยะพ้นจากทุกข์ได้เรียกว่ามรรคมีองค์ 8 คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา กัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวา야มะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิ เป็นทางอันประเสริฐ ทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง เป็นทุกข์นิโรธคามินีปฏิบัติ ขอบุญปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ แล้วทรงแสดงอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค พระ โทณทัตถุญะ หัวหน้าพระปัญจวัคคีย์ ได้ดวงตาเห็นธรรม ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมคว่อมมีความดับเป็นธรรมดา (ขงฺกฺยฺจฺจฺ สมุทฺยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ) (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2539 : 62) พระองค์ทรงตีพระทัยเปล่งพระอุทานว่า อญฺญาตี วต โภ

โกณฑลญ โย อัญญาสิ วต โภ โกณฑลญ โย โภณฑลญญะ ฐึแล้วหนอ ๆ พระโกณฑลญญะ ได้นามเพิ่มว่า อัญญาโกณฑลญญะแต่นั้นมา และได้ขอบรรพชาอุปสมบท พระองค์ตรัสว่า ท่านจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด (เอหิ ภิกขุ, สุวากขาโต ธมโม จร พุรหมจริยิ สมมาทุกขสฺส อนตฺตกริยา) ต่อมาพระองค์ได้ทรงสอน วัปปะ ภัททิยะ มหามานะ และอัสสชิ ให้ได้ดวงตาเห็นธรรมบรรลุพระโสดาบันด้วย เมื่อทั้งสี่รูปได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบท พระองค์ทรงอนุญาต ด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา พระปัญจวัคคีย์ได้เป็นพระอริยสงฆ์สาวก คณะแรกพระธรรมวินัยนี้ สัมภัตนะเกิดขึ้นครบองค์พระรัตนตรัยแต่นั้นมา (ปฐิม โขติยฐฺยงกุล. 2550 : 2)

พระสงฆ์ จึงเป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา และเป็นทีเภารพของพุทธศาสนิกชนตลอดมา ซึ่งเป็นกลุ่มของสังคมที่มีข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าคนในสังคมอื่นๆ หรือ อาจเรียกได้ว่า เป็นผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการของชุมชน เนื่องจากพระสงฆ์ได้รับการยกขึ้นเป็นองค์กรชั้นพิเศษ ในกลุ่มชุมชนทั่วไป และอาจมองได้ว่าเป็น เทวบุคลลในชุมชน แม้กลุ่มชุมชนศาสนาอื่น ยังให้ความนับถือ เนื่องจากเห็นข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ที่ได้ให้กับสังคมต่าง ๆ พระสงฆ์ได้มีการสืบทอดการปฏิบัติต่อ ๆ กันมา แม้จะเป็นเวลานานถึง 2555 ปีแล้วก็ตามแต่ก็ยังคงปฏิบัติสม่่าเสมอ ในกิจต่างๆ ที่ควรปฏิบัติ กอปรกับยังได้ช่วยจรรโลงสังคมให้มีความสงบ ฐึจักสร้างควมดี ละควมชั่ว ฐึจักควมพอดีพองาม ฐึจักแนวทางในการดำเนินชีวิต และที่สำคัญที่สุดคือ ให้สังคมฐึจักคำว่า ให้ อภัย แก่กันและกัน สืบมาถึงปัจจุบัน สังคมไทยและสังคม โลกต่างก็มีแนวทางพุทธศาสนา โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและปฏิบัตินำสังคมตลอดเรื่อยมา

บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันนั้น ได้แบ่งหน้าที่ต่าง ๆ ออกอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าเมื่อก่อน ว่าอย่างไหนควรเรียกว่าอะไร เพื่อเป็นการร่วมพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในการดูแลสังคม โดยจะเห็นจากคำว่า บวร อันเป็นคำที่มีความหมายว่า ประเสริฐ บ ย่อมมาจาก บ้าน ว ย่อมมาจาก วัด และ ร ย่อมมาจาก โรงเรียน ย่อมมองให้เห็นถึงความสำคัญของวัดว่าอยู่ร่วมกับชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่สามารถแยกออกจากชุมชนได้เลย เมื่อชุมชนมากขึ้น ก็ย่อมมีวัดและโรงเรียนมากขึ้นตามมาด้วย เพราะบ้านเป็นองค์กรแรกของชุมชน ต่อมาก็มีวัดหรือโรงเรียนเกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้เกิดความสมดุลในชุมชนทั้งในด้านการศึกษาและในด้านจิตใจ ดังคำว่าควมรู้ ควบคู่คุณธรรม พระสงฆ์ได้มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก พระสงฆ์เหล่านี้ ก็คือ กุลบุตรที่อยู่ในชุมชนนั้นหรืออาจเป็นชุมชนอื่น ที่เขาบวชเข้ามา โดยมีการรับรองจากสงฆ์ผู้ที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคมกำหนดไว้ ต่างก็ได้ช่วยเหลือหลอมสังคมให้มีความสงบร่มเย็น และแนะนำทางปฏิบัติที่ถูกต้องให้กับชุมชน ดังคำกลอนที่ พระธรรมทัศนาร (ทองสุก ป.ธ.8) อดีตเจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม กรุงเทพฯ ได้ประพันธ์ไว้ว่า วัดจะดี มีหลักฐาน

เพราะบ้านช่วย บ้านจะสวย เพราะมีวัด คัดนิสัย บ้านกับวัด ผลัดกันช่วย ต่างอวยชัย ถ้ำขัดกัน
ก็บรรลัย ทั้งสองทาง (พระมหากษัตริย์ นันทเพชร. 2540 : 23)

ปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ ได้มีองค์กรสูงสุดดูแลความเรียบร้อย คือ มหาเถรสมาคม
ได้แบ่งหน้าที่ในการพัฒนาองค์กรและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนออกเป็น 6 ประการ คือ

1. งานการปกครอง เช่น งานด้านการดูแลพระภิกษุสามเณรในวัดและในหน้าที่ ที่ดิน
รับผิดชอบอยู่ ฯลฯ
2. งานการศึกษา เช่น งานด้านศึกษาวิชาทางพุทธศาสนา ทั้งนักธรรมและบาลี ฯลฯ
3. งานการศึกษาสงเคราะห์ เช่น งานด้านการมอบทุนการศึกษา การตั้งทุน ฯลฯ
4. งานการเผยแพร่ เช่น งานด้านการออกปฏิบัติหน้าที่ของพระธรรมทูต การเรียนการสอน
พุทธศาสนาวันอาทิตย์ การสอนธรรมในโรงเรียน ฯลฯ
5. งานสาธารณูปการ เช่นงานด้านการก่อสร้างปฏิสังขรณ์ภายในวัดของตน ฯลฯ
6. งานสาธารณสงเคราะห์ เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ให้เกิดขึ้นในชุมชน ฯลฯ

ในหน้าที่ทั้ง 6 ประการนี้ คณะสงฆ์ได้ยึดเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่จะเข้าไป
ไปร่วมพัฒนาชุมชน โดยการแบ่งหน้าที่กันทำจำแนกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อความเข้าใจของผู้ที่เข้า
มาร่วมพัฒนาชุมชนนั้น เหมือนกันทั่วประเทศหรือสถานที่ที่มีพระสงฆ์ออกไปเผยแผ่ต่างประเทศ
ทั่วโลก (ปลื้ม โชติขจรกุล. 2550 : 293)

สภาวะชุมชนไทยปัจจุบัน ได้นำแนวคิดพัฒนามาจากคำว่า Development ซึ่งเป็นคำ
ของชาวตะวันตกมาใช้เป็นฐานในการพัฒนา มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน (Complexity) ในด้าน
ของเงื่อนไข เหตุปัจจัย หากไม่มีการศึกษาเรียนรู้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเหตุปัจจัยในเงื่อนไข
ให้รู้เท่าทันแล้ว คงยากที่จะแก้ปัญหาของสังคมของชุมชน อย่างที่เคยนำไปบรรยายในหลาย ๆ
ที่ว่าในสังคมเรามีปัญหา สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เศรษฐกิจระบม สังคมล่มสลาย การศึกษาสับสน
วุ่นวาย พัฒนาเลือนลอย ค่านิยมแบบคอบริโภค อยู่ในโลกเสมือนจริง หลงสิ่งเสพติดเหล่านี้ล้วน
เป็นปัญหาที่จะต้องมิทุกภาคส่วนเข้าไปมีบทบาทช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น ๆ ให้หมดไป พระสงฆ์
นั่นก็เป็นองค์กรหนึ่งที่ได้เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้เกิดภาวะที่สมดุลในการดำเนิน
วิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ

การดำเนินวิถีชีวิตนั้น ได้ยึดหลักทางคำสอนของพระพุทธศาสนา การเกิด การแก่
การเจ็บ และการตาย ต่างก็ได้อาศัยวัดเป็นจุดศูนย์กลางแม้กระทั่งมีกิจกรรมหมู่บ้านก็มีวัดเป็น
ศูนย์กลาง นับได้ว่าวัดได้มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างยิ่ง ประชาชนในเขต
อำเภอชะอำ ก็เช่นเดียวกันที่นับถือพระพุทธศาสนานั้น บางคนบางกลุ่มก็ขาดความรู้ความเข้าใจ
ในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ที่นำมาปฏิบัติให้ถูกต้อง เช่น มีการนำอบายมุขเข้าไป

ในวัด เวลาทำบุญในโอกาสต่าง ๆ ก็จะมีสิ่งที่ขัดต่อคำสอนอยู่เป็นประจำ โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร และผู้ได้ชื่อว่าได้บวชเรียนแล้วก็ไม่ควรนำมาปฏิบัติในภาวะที่ตนครองฆราวาส ผู้ที่ไม่ได้บวชเรียนก็ยังไม่เข้าใจมากขึ้น ได้แต่ทำตามในสิ่งเขาทำตามต่อ ๆ กันมา ถึงปัจจุบัน ผู้ที่เป็นเยาวชนก็ขาดการดูแลจากผู้ปกครองเพราะจะต้องประกอบอาชีพต่าง ๆ เพื่อนำมาจุนเจือครอบครัว จนไม่ค่อยมีโอกาสน้อยลงเหลือติดกันมากนัก ปล่อยให้เป็นการละเลยของครูที่คอยสอนสั่งอบรม ปัจจุบันโรงเรียนที่อยู่ในวัดก็น้อยลง เยาวชนจึงไม่ค่อยมีโอกาสสัมผัสกับวัดจึงได้แต่มุ่งในหลักวิชาการอย่างเดียว ดังที่ได้เกิดเหตุการณ์อยู่บ่อย ๆ อันเป็นเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมเป็นอย่างยิ่ง คณะสงฆ์อำเภอมะขาม ได้เล็งเห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พยายามแก้ปัญหาเหล่านั้นให้บรรเทาไป เช่นมีการออกปฏิบัติกิจพระธรรมทูต สอนศีลธรรมในโรงเรียน บวชสามเณรภาคฤดูร้อน บวชชี-พราหมณ์ จัดโครงการปฏิบัติธรรม จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล แจกทุนแก่นักเรียน บริจาคกองทุนอาหารกลางวัน เป็นต้น เพื่อคาดหวังในคุณธรรมที่จะให้เกิดขึ้นในชุมชน อันจะก่อให้เกิดความสามัคคี อยู่ดีมีสุข เกิดความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้คณะสงฆ์ได้ยึดหลักนโยบายตามหน้าที่ทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ ทั้งในส่วนที่อยู่ในวัดและไปยังชุมชนหมู่บ้านตลอดมา แต่การปฏิบัติภารกิจนั้นอาจขาดบางด้าน ที่คณะสงฆ์มิได้ตระหนักหรือเน้นในการมีส่วนร่วมกับชุมชน และบางครั้งคณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วม แต่ชุมชนไม่ยอมรับหรือไม่เข้าใจว่า การกระทำนั้นเป็นกิจที่สงฆ์ควรเข้าไปช่วยเหลือ เช่น มีการตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ประจำวัดต่าง ๆ ในเขตอำเภอมะขาม โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำดำเนินการ เพื่อวัตถุประสงค์คือต้องการให้สมาชิกเข้าวัด รู้จักธรรมะ คือ สัจจะ ความซื่อสัตย์ต่อกัน รู้จักออม รู้จักคำว่าพอเพียง รู้จักและให้เกิดความสามัคคีในชุมชน แต่ชุมชนบางส่วนก็มีความคิดว่า พระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเรื่องเงินๆทองๆ เป็นการผิดวินัยของพระ โดยไม่ได้คิดว่า ถ้าพระสงฆ์ไม่เข้าไปช่วยเหลือ ชุมชนจะเป็นอย่างไร และที่เข้าไปนั้นเป็นแต่ให้นโยบายและให้กำลังใจต่อการรวมกลุ่มของชุมชนในการบริหารจัดการเท่านั้น มิได้เข้าไปจัดการบริหารเสียเอง เพื่อเป็นการสำรวจความต้องการของชุมชนว่าพระสงฆ์ได้ทำอะไรไปบ้าง และอะไรที่พระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมให้มากขึ้นในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องตามหน้าที่ทั้ง 6 ประการ เพื่อเป็นการบูรณาการในชุมชนต่อไป

ผู้วิจัยจึงทำการวิจัย เรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชน เพื่อเป็นการสำรวจสิ่งที่พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนตามความเป็นจริงตามหน้าที่ที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 15 ตรี ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
2. ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

3. ควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

4. รักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

5. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

ตามหน้าที่ดังกล่าว พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ของตน โดยเฉพาะเจ้าคณะผู้ปกครอง จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาทั้งในส่วนวัดและในส่วนชุมชน และต้องทราบว่าในส่วนใดบ้างที่พระสงฆ์ในเขตอำเภอมะขามที่เข้าพัฒนาชุมชนน้อยกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผลการวิจัยนี้จะมีผลต่อพระสงฆ์ที่จะเติมเต็มในส่วนที่ขาดให้สมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ในการเสริมสร้าง และปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานของพระสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันส่งผลต่อการวางแผนในการบริหารงานพระสงฆ์ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30,721 คน (สำนักงานทะเบียนอำเภอมะขาม, 2554 : 38)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษากับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอมะขามจังหวัดจันทบุรี ได้คัดเลือกจากประชากรเป้าหมายโดยใช้หลักการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 :

607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 379 คน และดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) สถานภาพสมรส
- 4) การศึกษา
- 5) อาชีพ
- 6) รายได้ของครอบครัว
- 7) ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน

2.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของ

ประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ตามหน้าที่ 6 ประการ ดังนี้

2.2.1 ด้านการปกครอง

2.2.2 ด้านการศาสนศึกษา

2.2.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์

2.2.4 ด้านการเผยแผ่

2.2.5 ด้านการสาธารณูปการ

2.2.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาท หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ซึ่งมี 2 ประการ คือ

บทบาทที่กำหนดของพฤติกรรมอันเป็นไปตามตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพของบุคคล และบทบาทที่เกิดจากความคาดหวังของบุคคลในสังคมนั้น ๆ

2. การพัฒนาชุมชน หมายถึง การทำให้ชุมชนเจริญขึ้นจากที่เป็นอยู่โดยการนำ

เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการนำวิชาการแปลกใหม่เข้ามาใช้ เป็นการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุ จิตใจ และความคิด ให้เกิดมีในชุมชนนั้น ๆ

3. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน หมายถึงพระสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาชุมชนในหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน มาตรา 15 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยสรุปมี 6 ด้าน คือ

3.1 ด้านการปกครอง ได้แก่ การปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพักนถอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคม

3.2 ด้านการศึกษา ได้แก่ การเป็นธุระในการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลีแก่พระภิกษุสามเณร

3.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การจัดการศึกษาทั้ง ศาสนศึกษา ตั้งศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนปริยัติสายสามัญ โรงเรียนการกุศล รวมทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อให้การสงเคราะห์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ นอกจากนี้ ก็ยังได้มอบทุนการศึกษา อาหารกลางวันแก่นักเรียน การเข้าสอนจริยธรรมในสถานการศึกษา

3.4 ด้านการเผยแผ่ ได้แก่ การแสดงเทศนา การปาฐกถา การบรรยาย หลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนา ให้ประชาชน ชาวชน หรือคนในชุมชน ได้เข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง หรือการดำเนินการอื่นใดในรูปแบบของ โครงการหรือการดำเนินงานส่วนตัว เพื่อให้ธรรมเข้าถึงจิตใจประชาชน เช่น การจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล การปฏิบัติงานของพระธรรมทูต เป็นต้น

3.5 ด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ บำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปด้วยดี มีการก่อสร้างอุโบสถ กุฏิ วิหาร ศาลาการเปรียญ เจดีย์ หอระฆัง มณฑป หอพระไตรปิฎก กำแพงวัด โรงธรรม เป็นต้น โดยจัดให้อยู่ในบริเวณที่เหมาะสมและเมื่อชำรุดทรุดโทรมก็ทำการปฏิสังขรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ดีพร้อมใช้งานหรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้

3.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การจัดการอันเป็นสาธารณประโยชน์ที่พระสงฆ์หรือวัดได้จัดทำอยู่ ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

3.6.1 การดำเนินกิจการเอง เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิ เพื่อช่วยเหลือคนยากจน การช่วยเหลือคนราวีประสภภัยพิบัติ การกำหนดเขตอภัยทาน เป็นต้น

3.6.2 การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น เช่น การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน การช่วยเหลือทางราชการ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โรคระบาด เป็นต้น

3.6.3 การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคลอง การสร้างฌาปนสถาน การสร้างประปาและไฟฟ้า การสร้างศาลาพักร้อน เป็นต้น

3.6.4 การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์เช่นการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การสงเคราะห์คนชราและคนพิการ หรือการสงเคราะห์โดยประการอื่น

4. **ทัศนะ** หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตามความเข้าใจของตนว่ามีความเหมาะสมเพียงใด และผลควรจะเป็นปรากฏการณ์ในอนาคตอย่างไร

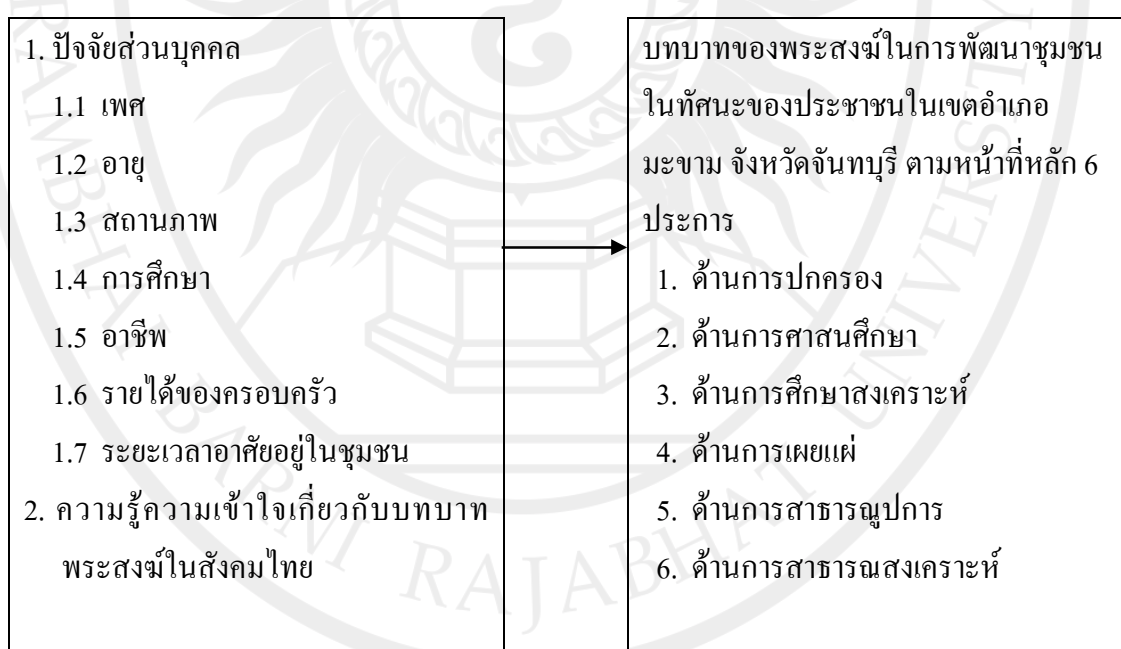
5. **ประชาชน** หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30,721 คน (สำนักงานทะเบียนอำเภอมะขาม, 2554 : 38)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขต อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรีนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาออกเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังภาพประกอบ 1 ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทการของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มี อายุ ต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มี สถานภาพ ต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มี การศึกษา ต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน
5. ประชาชนที่มี อาชีพ ต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน
6. ประชาชนที่มี รายได้ ต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน
7. ประชาชนที่มี ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน
8. ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย ต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน